

Výzkum poslanců a senátorů Parlamentu ČR

Technické informace o výzkumu

ADÉLA SEIDLOVÁ*

Sociologický ústav AV ČR, Praha

Research on Deputies and Senators in the Parliament of the Czech Republic

Technical Information about the Research

Abstract: The article offers a detailed technical description of the research on the deputies and senators in the Czech Parliament that has been conducted since 1993 by the 'Political Sociology' research team at the Institute of Sociology in Prague. The article deals in detail with the circumstances surrounding the fieldwork data collection, and it provides an analysis of the collected data according to the structure and party affiliations of the deputies and senators. The main theme of the article is the representative level of the research on deputies and senators in an international comparison, and consequently the interpretative potential of this type of data (small target populations, specific respondent samples).

Sociologický časopis, 2001, Vol. 37 (No. 3: 359-368)

Výzkum poslanců a senátorů Parlamentu České republiky, obsahující charakteristiky souboru zastupitelů, jejich postoje a hodnocení různých parlamentních reálií v jednotlivých volebních obdobích parlamentu, je nezastupitelným tématem pro analýzy parlamentu i modelu demokracie, který je parlamentním fungováním tvarován. Výzkum poslanců a senátorů poskytuje klíč k interpretaci a explikaci řady otázek fungování parlamentu, které na první pohled nebo z jiných aspektů, např. právního, ekonomického, procedurálního apod. zdánlivě s naším „personálním“ tématem vůbec nesouvisí. Jestli však pro historii platí, že dějiny se nedějí, ale dělají, a že je vždy dělají určití lidé určitým způsobem, platí to i pro fungování parlamentu a jeho rozhodování či nerozhodování některých záležitostí. Znalost lidí, kteří jako parlament fungovali, znalost parametrů, podle kterých pracovali a rozhodovali se, je klíčem, který může otevírat a řešit témata a problémy jinak neřešitelné a nevysvětlitelné. Poslouží i analýzám parlamentu, které v budoucnu teprve vzniknou.

Údaje získané tímto typem výzkumů nelze získat ani zpětně rekonstruovat z archívů, tisku či pamětí. Nepodaří-li se vyšetřit soubor poslanců jednotlivého funkčního období parlamentu dříve, než se poslanci po skončení svého mandátu rozejdou, mizí tyto údaje nenávratně v čase. K tomu, aby data takového typu výzkumu (malé soubory, specifické náplně šetřených položek) „promluvila“, je nezbytně třeba srovnání v časové řadě domácích parlamentů a současně srovnání s jinými parlamenty tak, jak postupuje např. D. Herzog a H. Rebensdorf [Herzog et al. 1990, 1993], W. Patzelt [Patzelt 1996] nebo U. Liebert [Liebert 1995].

Podle přizpůsobeného dotazníku užívaného v zahraničí byl první výzkum poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR uskutečněn týmem „Sociologie politiky“ (dříve „Změna politického systému“) vedeným Doc. PhDr. Lubomírem Broklem v březnu 1993

*) Veškerou korespondenci posílejte na adresu: Adéla Seidlová, Sociologický ústav AV ČR, Jilská 1, 110 00 Praha 1, e-mail seidlova@soc.cas.cz

na souboru poslanců prvního Parlamentu České republiky i poslanců Národní rady Slovenské republiky, druhá etapa výzkumu proběhla v roce 1996 na souboru poslanců PS PČR, třetí etapa v roce 1998 na souboru poslanců PS PČR. Zatím poslední, čtvrtá etapa tohoto výzkumu proběhla v roce 2000 a šetření se uskutečnilo jak v Poslanecké sněmovně, tak i v Senátu PČR.¹

Tematizace výzkumu

Interview s poslanci a senátory probíhala formou standardizovaného rozhovoru na základě dotazníku prováděného s tazateli v prostorách Parlamentu ČR v průběhu schůze sněmovny, každé interview trvalo zhruba hodinu. Rozhovor mohl být v určitých místech (na konci jednotlivých tematických bloků) přerušen. Použitý dotazník obsahuje jak otázky otevřené, polouzavřené a uzavřené, tak i baterie otázek. Všechny postřehy respondentů, které s tématem souvisely, ale nebyly pokryty rozsahem standardizovaného rozhovoru, byly tazateli ihned zaznamenávány do záznamových listů. V průběhu interview byly používány nabídkové karty. Dotazník je sestaven tak, aby do něj mohl poslanec v průběhu rozhovoru nahlížet a někteří poslanci této možnosti využívali, většinou ale dali přednost používání nabídkových karet.

V první fázi šetření poslanců v roce 1993 byl poprvé použit dotazník převzatý z výzkumu poslanců holandského parlamentu, který vycházel z výzkumu poslanců německého Bundestagu provedeného na přelomu let 1988 a 1989 [Herzog et al. 1990]. Dotazník byl upraven pro české prostředí a v této první etapě byl v praxi ověřen. Získané poznatky z tohoto šetření byly zapracovány do další etapy výzkumu, jehož terénní práce proběhly na jaře roku 1996 [Brokl, Mansfeldová a Kroupa 1998]. Po tomto dvojím ověření používaných nástrojů zůstává základ dotazníku dále nezměněn i pro použití v dalších etapách, obměňuje se již pouze asi 20 % otázek (jedná se zejména o nové tematické bloky).

Interview je členěno do těchto základních tematických bloků:

- hodnocení významu a plnění jednotlivých funkcí a činností parlamentu jako celku a zvláště Senátu;
- zdroje informací a kontaktů pro práci poslance/senátora;
- proces rozhodování a vlivy na rozhodování v rámci poslaneckého/senátorského klubu, fungování klubu;
- vlivy na rozhodování poslance/senátora;
- vztah vláda – parlament, ovlivňování vládní politiky;
- kontakty s voliči, jejich četnost a témata styku s nimi;
- názor na různé možnosti účasti občanů na politice;
- ovlivňování poslanců/senátorů politickými stranami a jejich funkcionáři;
- názory na postavení Senátu v ústavním systému ČR;

¹) V roce 1993 projekt financovala GA ČR ve spolupráci s Center for Electoral Studies, University of Amsterdam. V roce 1996 byl výzkum financován grantem GA ČR č. 403/96/0388 ve spolupráci s East Carolina University v Greenville a Karlovou univerzitou. V roce 1998 projekt financoval Sociologický ústav AV ČR. Výzkum poslanců v roce 2000 byl financován grantem GA ČR č. 407/00/0747, výzkum Senátu v roce 2000 grantem GA AV ČR reg. č. S7027003.

- názory na pravomoci prezidenta a postavení vyšších územních samosprávných celků v ústavním systému ČR;
- problematika přistoupení ČR do EU, projednávání a schvalování legislativy a informování občanů;
- kariérní vývoj a plány poslance/senátora.

Průběh terénních prací výzkumu poslanců a senátorů v letech 1998 a 2000

Terénní práce výzkumu třetí etapy proběhly na konci druhého funkčního období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v dubnu 1998 v průběhu 23. a 24. schůze PSP ČR (14.-17. 4. 1998), několik posledních interview bylo provedeno také v květnu na 25. schůzi PSP ČR. Protože jednání, které v průběhu schůze sněmovny probíhá, ovlivňuje jak ochotu poslanců zúčastnit se výzkumu, tak i jejich momentální stanoviska k některým problémům, uvedu u každého výzkumu krátký souhrn ze zasedání. V průběhu 23. schůze poslanci projednávali zákon o právu na informace o životním prostředí a novely zákonů o převodu majetku státu, o investičních společnostech a fondech a novely občanského zákoníku a občanského soudního řádu. Jednání 24. schůze bylo věnováno jedinému bodu, a to projednávání souhlasu vstupu České republiky do NATO.

Terénní práce prováděla firma Sofres-Factum. Návratnost byla oproti výsledkům našich dřívějších i obdobných zahraničních výzkumů vysoká.² Díky převážně kladnému postoji poslanců k výzkumu se podařilo zastihnout 161 poslanců, tj. 80,5 %. Vzhledem k nižší účasti poslanců některých poslaneckých klubů, zejména ODA, KDU-ČSL a ODS (poslanci, u nichž došlo k souběhu funkcí poslance a ministra a nemohli se tedy z nedostatku času zúčastnit; jednalo se zejména o poslance stran KDU-ČSL, US a ODA, které byly v době výzkumu stranami vládní koalice) a SPR-RSČ,³ můžeme předpokládat, že výsledný obraz získaný šetřením se od skutečného obrazu sněmovny zřejmě v určitém směru liší. Toto je obecný problém výzkumů parlamentů, v konkrétním případě je možné na základě charakteristik (klub, funkce) poslanců, kteří se výzkumu nezúčastnili, odhadnout, jaký vliv jejich neúčast na výsledném datovém souboru mohla mít.

Terénní práce čtvrté etapy výzkumu poslanců proběhly v Poslanecké sněmovně v průběhu 26. schůze PS PČR (27. 6.-11. 7. 2000). V průběhu této schůze projednávali poslanci ve třetím čtení novely zákonů o cenných papírech, dluhopisech, zaměstnanosti, ochraně utajovaných skutečností, dani silniční a o účetnictví a zákony o informačních systémech veřejné správy a o matrikách. Po vrácení Senátem bylo projednáno 6 zákonů a novel zákonů, které byly schváleny ve znění schváleném Senátem. Současně se během této schůze projednávala zpráva vlády o řešení situace v Investiční a poštovní bance a PS svým rozhodnutím zřídila vyšetřovací komisi pro objasnění rozhodování státu v IPB od doby jejího vzniku do uvalení nucené správy a jejího prodeje ČSOB. Byla také zřízena stálá komise Poslanecké sněmovny pro bankovníctví. Poslanci schválili nové členy Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání. Další ostře sledovanou otázkou v této době bylo

²) Ve výzkumu poslanců PSP ČR v roce 1993 to bylo 68 %, v roce 1996 73 %. Srovnatelný výzkum poslanců německého Bundestagu z přelomu let 1988/89 měl návratnost 63,4 % [Herzog et al. 1990: 15].

³) V době výzkumu probíhala v tisku lavina zpráv o způsobu financování této strany. Předpokládané extremistické názory členů tohoto klubu by měly v celém datovém souboru jistou statistickou váhu.

projednávání zákona o volbách do Parlamentu ČR a zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích v Senátu.

Tabulka 1. Návratnost třetí etapy

	Počet provedených rozhovorů	Celkem poslanců v klubu
ODS	36	38
US	24	29
ODA	6	13
KDU-ČSL	15	18
ČSSD	55	58
KSČM	21	22
SPR-RSČ	0	18
Nezařazený	4	4
Celkem	161	200

Zdroj: Výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR [Parlament... 1996].

Šetření provádělo 15 tazatelů, z nich 3 byli členové řešitelského týmu, 6 spolupracovníci Sociologického ústavu a 6 tazatelek firmy General Marketing, které byly pro tento výzkum rozsáhle proškoleny. Tato firma také kodovala a vkládala data. Tazatelé kontaktovali všechny poslance, z celkového počtu 200 se jich 21 odmítlo výzkumu zúčastnit. Pouze malá část poslanců se odmítla zapojit do výzkumu *a priori*, většina poslanců až s provedením interview v zásadě souhlasili, nebyli si schopni vyčlenit pro jeho provedení čas. Bylo tedy provedeno 179 interview, tj. 89,5 % základního souboru. Tato interview byla uskutečněna v následující struktuře:

Tabulka 2. Návratnost ve čtvrté etapě

	Počet provedených rozhovorů	Celkem poslanců v klubu
ODS	56	63
US	17	18
KDU-ČSL	18	20
ČSSD	65	74
KSČM	22	24
Nezařazený	1	1
Celkem	179	200

Zdroj: Výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR [Parlament... 1998].

Terénní práce v Senátu proběhly na říjnové 22. schůzi Senátu ve dnech 19.-26.10. 2000. Během této schůze byli navrženi kandidáti Senátu na funkci veřejného ochránce práv a jeho zástupce a byl schválen jeden zákon a tři novely zákonů, mj. novela tzv. „lustračního“ zákona,⁴ Senát vyslovil vůli se nezabývat 6 zákony a novelami zákonů a 4 zákony a novely zákonů byly vráceny Poslanecké sněmovně (ústavní zákon o referendu a novely zákonů o veřejném zdravotním pojištění, o bankách a Vězeňské službě a justiční stráží ČR).

⁴) Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích.

Rozhovory vedlo 10 tazatelů, kteří měli současně zkušenost z předchozího výzkumu poslanců provedeného v červenci téhož roku. Tazatelé kontaktovali 80 senátorů (1 senátor nebyl na schůzi Senátu vůbec přítomen a věnoval se své předvolební kampani), v 7 případech nebylo interview uskutečněno (ve dvou případech se senátoři *a priori* odmítli výzkumu zúčastnit), podařilo se tedy uskutečnit 73 rozhovorů, tj. 90,1 % základního souboru. Struktura získaného vzorku podle příslušnosti k senátorskému klubu byla následující:

Tabulka 3. Senátoři podle senátorských klubů

Senátorský klub	Počet provedených rozhovorů	Celkem senátorů v klubu
ODS	24	24
US-ODA	11	11
KDU-ČSL	16	17
ČSSD	16	23
Nezařazení	6	6
Celkem	73	81

Zdroj: Výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR [Parlament... 1999].

Reprezentativnost zkoumaného vzorku

Pro další práci s daty jsme potřebovali vědět, nakolik je možné považovat data získaná výzkumem poslanců a senátorů za reprezentativní, budeme porovnávat získaný vzorek respondentů se základním souborem všech poslanců a senátorů. V souladu se standardními postupy, používanými ke zjištění reprezentativnosti u podobných specifických souborů,⁵ budou sledovány tyto ukazatele:

1. příslušnost k poslaneckému/senátorskému klubu;
2. sociální a demografická kritéria: nejvyšší ukončené vzdělání, věk a pohlaví;
3. dřívější zkušenost poslance/senátora z nejvyššího zastupitelského orgánu.

Popis souboru poslanců a senátorů nejvyšších zastupitelských sborů volebních období od roku 1986 podle těchto kritérií byl publikován již dříve [Seidlová 1999]. Pro určení míry reprezentativnosti použijeme tzv. „Duncan Index of Dissimilarity“,⁶ který je použit také při určení reprezentativnosti výsledků šetření poslanců německého Bundestagu na přelomu let 1988 a 1989 a výzkumu členů Evropského parlamentu a členů jedenácti národních parlamentů zemí EU [Wessels 1999].

Příslušnost k poslaneckému/senátorskému klubu (ad 1) jsme popsali v předcházející části textu při popisu průběhu terénních prací, viz tabulky 1, 2 a 3.

Sociální a demografická kritéria (ad 2) jsou: nejvyšší ukončené vzdělání, věk a pohlaví. Rozdělení poslanců a senátorů podle pohlaví ve výzkumech a ve sněmovnách je uvedeno v tabulce 4.

⁵) Shodná kritéria reprezentativnosti výzkumu poslanců používají autoři německého výzkumu poslanců Bundestagu [Herzog et al. 1990: 15-16].

⁶) $D = (\sigma_{g1}/G_1 - \sigma_{g2}/G_2) * 100$,

where g_{1i} , g_{2i} = residents of racial categories 1 and 2 in areal unit i ,

and G_1 and G_2 are the total populations for each group in the larger study area." [Duncan a Duncan 1955]

Tabulka 4. Pohlaví poslanců a senátorů

	PSP IV/98	Výzkum IV/98	PSP VI/00	Výzkum VI/00	Senát X/00	Výzkum X/00
počet mužů	170	137	170	152	72	64
počet mužů (v %)	85,0	85,1	85,0	84,9	88,9	87,7
počet žen	30	24	30	27	9	9
počet žen (v %)	15,0	14,9	15,0	15,1	11,1	12,3

Zdroj: Archív Parliamentary DICE a výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR.

Nejvyšším ukončeným vzděláním budeme pro potřeby této stati rozumět, zda respondent absolvoval nebo neabsolvoval vysokou školu. Součástí výzkumu poslanců je samozřejmě také zjištění nejvyššího ukončeného vzdělání respondenta (základní, vyučen, střední škola bez maturity, vyučení s maturitou, střední škola s maturitou, vysokoškolské vzdělání a vědecká hodnost), ovšem tyto informace získáme pouze od respondentů výzkumu, od ostatních poslanců a senátorů je zjistit nemůžeme.

Tabulka 5. Počet poslanců a senátorů s vysokoškolským titulem a bez něj

	PSP IV/98	Výzkum IV/98	PSP VI/00	Výzkum VI/00	Senát X/00	Výzkum X/00
S VŠ titulem	150	131	146	137	61	59
v %	75,0	81,4	73,0	76,5	75,3	80,8
Bez titulu	50	30	54	42	20	14
v %	25,0	18,6	27,0	23,5	24,7	19,2

Zdroj: Archív Parliamentary DICE a výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR.

Poslední sledovanou demografickou charakteristikou je věk poslanců/senátorů dosažený v kalendářním roce výzkumu. Protože při sledování reprezentativnosti výběru u jednotlivých poslaneckých/senátorských klubů se jedná někdy pouze o jedince, použijeme pro srovnatelnost s výzkumem německých poslanců čtyřstupňovou klasifikaci, a to věk do 34 let, 35-44 let, 45-54 let a 55 let a více. Pro velikost našich základních souborů je ale i tato klasifikace příliš podrobná, zejména u nejmladších věkových skupin. Rozdělení poslanců a senátorů podle věkových skupin nalezneme v tabulce 6.

Tabulka 6. Poslanci a senátoři kategorizováni podle věku

	PSP IV/98	Výzkum IV/98	PSP VI/00	Výzkum VI/00	Senát X/00	Výzkum X/00
Do 34 let	26	17	17	15	0	0
35-44 let	45	40	51	47	4	4
45-54 let	84	66	84	74	37	35
55 let a více	45	38	48	43	40	34
Celkem	200	161	200	179	81	73

Zdroj: Archív Parliamentary DICE a výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR.

Předchozí zkušenost v nejvyšším zastupitelském sboru (ad 3) nebudeme pro účel zjištění reprezentativnosti zkoumaného vzorku poslanců a senátorů sledovat v celé její historické úplnosti, tzn. do kterého zastupitelského sboru byl respondent zvolen poprvé a kolik funkčních období již ve funkci poslance/senátora působil, protože četnosti těchto skupin jsou příliš nízké, omezíme se pouze na to, zda byl respondent již dříve poslancem/senátorem, či zda je ve sledovaném volebním období poslancem/senátorem poprvé.

Tabulka 7. Předchozí zkušenost poslanců a senátorů v nejvyšším zákonodárném orgánu

	PSP IV/98	Výzkum IV/98	PSP VI/00	Výzkum VI/00	Senát X/00	Výzkum X/00
S předchozí zkušeností	102	88	110	99	71	65
v %	51,0	54,7	55,0	55,3	87,7	89,0
Bez zkušenosti	98	73	90	80	10	8
v %	49,0	45,3	45,0	44,7	12,3	11,0
Zdroj:	Archív Parliamentary DICe a výzkumy poslanců parlamentu SoÚ AV ČR.					

Z výše uvedených údajů vyčíslíme hodnoty Duncanových indexů disimilarity pro každé sledované volební období a sněmovny zvlášť, souhrnně za celou sněmovnu i zvlášť za každý poslanecký/senátorský klub. Hodnoty těchto indexů jsou uvedeny v tabulce 8. Duncanův index disimilarity vyjadřuje procentně, nakolik je získaný vzorek respondentů odlišný od základního souboru všech poslanců/senátorů.

Souhrnně za celý datový soubor jsou všechny tři české soubory v porovnání s výzkumem poslanců německého Bundestagu vysoce reprezentativní a to i přesto, že poslanců PS PČR je 200, senátorů Senátu PČR je 81 a poslanců Bundestagu bylo v době výzkumu 519 [Herzog et al. 1990: 15]. Také hodnoty indexů pro každý poslanecký/senátorský klub zvlášť ukazují, že pro všechny poslanecké/senátorské kluby jsou s výjimkou poslaneckého klubu SPR-RSČ ve druhém volebním období PS⁷ a výsledky všech tří českých výzkumů reprezentativní i za každý poslanecký/senátorský klub zvlášť, u dvou klubů (poslanecký klub ODA ve druhém volebním období PS, senátorského klubu ČSSD) je reprezentativnost poněkud nižší, ale stále dostatečná.

7) Poslanecký klub SPR-RSČ se výzkumu vůbec nezúčastnil, což se projevilo na poněkud nižších hodnotách indexů disimilarity za celý datový soubor získaný v třetí vlně výzkumu, než tomu je u souborů ostatních. Pokud bychom určovali index disimilarity pouze za zbytek sněmovny, došli bychom k mnohem lepším výsledkům: index disimilarity podle pohlaví 1,2, vzdělání 0,3, předchozí zkušenosti 2,5 a věku 0,7.

Tabulka 8. Index disimilarity

Sněmovna	Poslanecký klub	Pohlaví	Vzdělání	Předchozí zkušenost	Věk
1988-89 Bundestag	3,8	0,0	4,9	6,1	2,4
1998 PS	2,9	0,1	4,4	0,3	1,7
2000 PS	0,3	0,1	1,4	1,7	0,4
2000 Senát	2,6	1,2	3,0	1,4	1,4
1988-89 Bundestag kluby	CDU	1,1	7,8	9,3	4,0
	CSU	1,9	15,4	16,0	18,1
	SPD	0,3	4,7	5,4	4,1
	FDP	4,2	14,6	18,8	8,0
	Zelení	7,1	6,9	3,9	12,9
1998 PS kluby	ČSSD	0,9	0,2	2,0	0,7
	KDU-ČSL	1,1	1,1	5,6	2,8
	KSČM	1,1	0,6	1,7	1,3
	ODA	8,3	16,7	8,3	12,5
	ODS	0,3	1,5	1,8	1,1
	SPR-RSČ	100,0	100,0	100,0	100,0
	US	4,2	5,8	2,5	4,6
	Nezařazení	0,0	0,0	0,0	0,0
2000 PS kluby	ČSSD	0,5	3,9	2,6	0,8
	KDU-ČSL	1,7	1,7	3,9	3,1
	KSČM	2,3	1,1	1,9	0,8
	ODS	2,2	1,4	0,6	0,5
	US	0,7	1,6	2,0	1,6
	Nezařazení	0,0	0,0	0,0	0,0
2000 Senát kluby	ČSSD	1,9	7,6	8,7	4,5
	KDU-ČSL	0,4	1,1	1,1	1,3
	ODS	0,0	0,0	0,0	0,0
	US-ODA	0,0	0,0	0,0	0,0
	Nezařazení	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdroj: Archív Parliamentary DICE; [Herzog et al. 1990: 17].

Závěrem

Reprezentativnost výzkumů poslanců a senátorů je otázkou, o které je často diskutováno a možná reprezentativnost výzkumů tohoto typu (malý datový soubor čítající desítky případů) je zpochybňována. „Duncan Index of Dissimilarity“ je tím nástrojem, který dokáže porovnat míru reprezentativnosti takto získaných malých datových souborů, a proto je zejména ve výzkumech poslanců v zahraniční pro tento účel často používán. Díky tomuto indexu je možné zjistit všechny „slabé stránky“ získaných dat a vyvarovat se posléze při jejich interpretaci sporným místům. Index také ukazuje, kdy je možné bez výhrad použít druhé stupně třídění pro jednotlivé poslanecké/senátorské kluby.

Dalším stupněm ve využití informací, které nám index disimilarity poskytuje, by bylo možné zvážení získaného datového souboru podle sledovaných charakteristik (věk, pohlaví, nejvyšší ukončené vzdělání a respondentova předchozí zkušenost ze zastupitelského sboru). V literatuře jsme na podobný přístup nenarazili, bylo by proto třeba nejprve

ověřit opodstatněnost a užitečnost tohoto kroku, případně analyzovat vliv, který by mělo zvážení datového souboru získaného šetřením této specifické skupiny respondentů (malý základní soubor specifických vlastností) na získané výsledky.

Data získaná výzkumem poslanců a senátorů ve třetí a čtvrté etapě v letech 1998 a 2000, který provedl tým „Sociologie politiky“ při Sociologickém ústavu AV ČR, jsou jako celek ve srovnání se souborem poslanců německého Bundestagu reprezentativnější, pro podrobnější třídění při interpretaci těchto dat v rámci poslaneckých/senátorských klubů je jejich reprezentativnost poněkud omezená (sníženou reprezentativnost vykazoval poslanecký klub ODA ve třetí etapě výzkumu a senátorský klub ČSSD ve čtvrté etapě výzkumu poslanců a senátorů). Stejně tak je třeba při interpretaci dat druhého volebního období Poslanecké sněmovny PČR (třetí etapa výzkumu) brát zřetel na skutečnost, že výzkumu se neúčastnili všichni poslanci poslaneckého klubu SPR-RSČ.

Nový použitý modul výzkumu, blok otázek týkající se vztahu poslanců a senátorů k Senátu a názoru na jeho postavení v ústavním systému ČR, se ukázal být pro poslance a senátory tak atraktivní, že byl na jejich přání uskutečněn dne 14. 6. 2001 na půdě Parlamentu ČR seminář, který poslance a senátory a samozřejmě také širší odbornou veřejnost seznámil se zjištěnými výsledky. Tento modul bude i nadále používán v případných následujících etapách výzkumu postojů poslanců a senátorů.

Výzkumný tým „Sociologie politiky“ již také pro poslance, senátory, širokou odbornou veřejnost, studenty i novináře připravil seminář „Poslanci, senátoři a vstup ČR do EU“, na kterém byly prezentovány ne jenom výsledky výzkumu poslanců a senátorů týkající se přistoupení ČR do EU, projednávání a schvalování legislativy a informování občanů o této problematice. Na semináři byly také představeny výsledky výzkumů veřejného mínění provedeného firmou Taylor Nelson – Sofres Factum, činnost Odboru komunikační strategie Ministerstva zahraničních věcí a výsledky postojového výzkumu českých a slovenských poslanců. Z příspěvků přednesených na semináři a několika statí dalších účastníků semináře bude sestaven sborník. Další témata obsažená v dotazníku jsou průběžně prezentována na konferencích, seminářích Sociologického ústavu AV ČR a vycházejí v domácích i zahraničních odborných publikacích.

ADÉLA SEIDLOVÁ absolvovala na Vysoké škole ekonomické v Praze, kde dále v oboru politologie pokračuje doktorským studiem. Od roku 1998 pracuje v Sociologickém ústavu AV ČR, od letoška je vedoucí týmu „Výzkum veřejného mínění“. Je členkou výboru České společnosti pro politické vědy.

Literatura

- Brokl, L., Z. Mansfeldová, A. Kroupa 1998. *Poslanci prvního českého parlamentu (1992-96)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Duncan, O., B. Duncan 1955. „A Methodological Analysis of Segregation Indices.“ *American Sociological Review* 20: 210-217.
- Herzog, D., H. Rebenstorf, C. Werner, B. Wessels 1990. *Abgeordnete und Bürger*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Herzog D., H. Rebenstorf, C. Werner, B. Wessels 1993. *Parlament und Gesellschaft*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Liebert, Ulrike 1995. *Modelle demokratischer Konsolidierung, Parlamente und organisierte Interessen in der Bundesrepublik Deutschland, Italien und Spanien 1948-1990*. Opladen: Leske und Budrich.

- Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 2. volební období.* 1996. Praha: PČR.
- Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, 3. volební období.* 1998. Praha: PČR.
- Parlament České republiky, Senát, 2. funkční období.* 1999. Praha: PČR.
- Patzelt, Werner J. 1996. „Deutschlands Abgeordnete: Profil eines Berufsstands, der weit besser ist als sein Ruf.“ *Zeitschrift für Parlamentsfragen*, Heft 3: 462-502.
- Seidlová, A. 1999. „Poslanci Parlamentu České republiky – deskripce podle základních demografických znaků.“ *Data & Fakta*, No. 10.
- Wessels, B. 1999. „Political Representation and Political Integration in Europe: Is it possible to square the circle?“ *European Integration online Papers (EIoP)* 3(9): <http://eiop.or.at/eiop/texte/1999-009a.htm>.

Data & Fakta

INFORMACE Z VÝZKUMU

najdete na <http://datafakta.soc.cas.cz/>